

AVRUPA KONSEYİ VE AVRUPA BİRLİĞİ DÜZENLEMELERİNDE ÇOCUK PORNOGRAFİSİNİN İNTERNET ARACILIĞIYLA YAYILMASINA KARŞI YAPILAN DÜZENLEMELER*

Murat Volkan Dülger**

GİRİŞ

Çağımızın tartışmasız en önemli buluşu olan bilgisayar ve internetin, günlük yaşantımıza getirdiği kolaylıkların yanında bir o kadar da zararları olabilmektedir¹. Bu zararlardan en çok etkilenenler ise gelişme çağındaki olmaları ve dış etkenlere, sömürüye ve tehlikelere karşı, yetişkinlere göre daha korumasız olmaları nedeniyle çocuklardır.

Bilişim suçları genellikle bir ağ ile birbirine bağlı olan sistemler üzerinde ve/veya aracılığıyla işlenmektedir. Bugün için en yaygın ve gelişmiş ağ sistemi “internettir”. İnternetin ülkelerin sınırlarını aşan uluslararası yapısı, veri iletiminin sınırsız olması ve bunun denetlenmesinin güç olması, bilişim suçlarıyla mücadeleyi de kaçınılmaz olarak ülke sınırlarının dışına taşımaktadır².

İnternet aracılığıyla çocuklara gelebilecek en büyük zararlardan biri olan ve karşılaştırmalı hukukta birçok yabancı ülke ceza hukukunda suç tipi olarak düzenlenen çocuklara yönelik pornografik içerikler ve çocukların bu içeriklerin hazırlanmasında kullanılması³, internet nedeniyle karşılaşılan en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır⁴. Bu önemli konu, hem çocukların bu içeriklerden etkilenmesi ve hem de çocukların bu içeriklerin elde edilmesinde nesne olarak kullanılması açısından Avrupa Birliği’nin ve Avrupa Konseyi’nin üretmiş olduğu belgelere konu olmuşlardır. Özellikle

* Bu makale, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul, S:4, 2004, s.1485–1496’de yayınlanmıştır.

** Avukat, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı doktora öğrencisi.

¹ **Murat Volkan Dülger**, “Türk Ceza Hukuku’nda Bilişim Suçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı), İstanbul, 2004, s.2.

² **Dülger**, a.g.e., s.90.

³ Avusturya Ceza Yasası, bölüm 207a; Belçika Ceza Yasası, madde 383; Kanada Ceza Yasası, Bölüm 163.1; Danimarka Ceza Yasası, bölüm 235; Yeni Fransız Ceza Yasası, madde 227-23; Alman Ceza Yasası, bölüm 184 (3), İrlanda 1996 tarihli Çocuk Pornografisi Yasası, bölüm 2; Hollanda Ceza Yasası, bölüm 240b, Norveç Ceza Yasası, bölüm 211; İsveç Ceza Yasası, kısım 16 bölüm 10a; 1994 tarihli Ceza Adaleti ve Kamu Düzeni Yasası’yla ekli 1978 tarihli İngiliz Çocukların Korunması Yasası, bölüm 1; **Ulrich Sieber**, “Legal Aspects of Computer – Related Crime in the Information Society – Comcrime Study”, (Çevrimiçi) <http://europa.eu.int/ISPO/legal/en/comcrime/sieber.html>, 20.01.2004, s.91,92.

⁴ **Sieber**, a.g.e., s.91,92.

Avrupa Siber Suç Sözleşmesi'ne göre sözleşmecı devletlere bu alanda önemli ve ciddi düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirilmiştir.

Özellikle çok yakın bir geçmişte Avrupa Konseyi üretimi olan “Avrupa Siber Suç Sözleşmesi'nin” kabul edilmiş olması ve bu sözleşmeyi Avrupa Konseyi üyesi olmayan devletlerin de imzalamış olması, tüm dünyada çocuk pornografisine⁵ karşı etkili önlemler alınmaya başlandığını göstermektedir.

I. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'nde Yapılan Düzenlemeler

A. Genel Olarak

Avrupa Suç Sorunları Komitesi (CDPC), CDPC/103/211196 sayılı kararla, Kasım 1996'da bilişim suçlarıyla ilgilenecek bir uzmanlar komitesi kurmaya karar vermiştir⁶. 1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin uzmanlardan, bilişim suçu kapsamına giren konulara ilişkin bağlayıcı özelliğe sahip olacak hukuksal bir metin hazırlanmasını talep etmeleri ile de sözleşme gündeme gelmiştir. Nisan 2000'de taslak metin internetten yayınlanmış, taslak metin son halini ise Haziran 2001'de almıştır⁷. Gözden geçirilmiş ve son haline getirilmiş sözleşme taslağı ve açıklayıcı metni Haziran 2001'deki genel kurulunda onaylanmak üzere CDPC'ye sunulmuştur⁸. Bunun ardından sözleşme taslağının metni kabul edilmek ve imzaya açılmak üzere Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine sunulmuştur⁹.

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi¹⁰, 23 Kasım 2001'de Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de imzaya açılmış ve bu güne kadar 34'ü Avrupa Konseyi üyesi ve 4'ü üye olmayan ülkelerden olmak üzere (Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Güney Afrika ve Kanada) toplam 38 ülke tarafından imzalanmıştır¹¹. Sözleşmenin ilgili

⁵ Tüm çağdaş toplumlarda ve modern psikolojide cinsel yönden gelişimini tamamlamamış çocuklara -cinsiyet fark etmeksizin- cinsel yönden ilgi gösterilmesi ve bu çocukların cinsel tatmin aracı olarak görülmesi sapkın davranış olarak nitelendirilmektedir. Bu tür davranış biçimine “çocuklara yönelik sapkınlık (pedophilia)” denilmektedir. **Engin Gençtan**, Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Ankara, 3. Baskı, Maya Yayınları, 1984, s.218, 219.

⁶ **Kayhan İçel**, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Bağlamında Avrupa Siber Suç Politikasının Ana İlkeleri”, İÜHFM, İstanbul, C:LIX S:1-2, 2001, s.4.

⁷ **Hasan Sınar**, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Üzerine Bir Deneme”, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s.773; **Aslı Deniz Helvacıoğlu**, “Avrupa Konseyi Siber Suç Hakkında Taslak Sözleşme” (Çevrimiçi) <http://www.c4group.net/ivhp/bilgibelge/docs/AK%20cybercrimeson.doc>, (Ekim 2001), 21.02.2004, s.5.

⁸ **Aslı Deniz Helvacıoğlu**, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi-Temel Hükümlerin İncelenmesi”, İnternet ve Hukuk, Der: Yeşim M. Atamer, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2004, s.278, 279.

⁹ **Allen Hammond**, “The 2001 Council Of Europe Convention on Cybercrime: An Efficient Tool to Fight Crime in Cyberspace?”, (Çevrimiçi) <http://www.magnin.org/Publications>, 21.02.2004, s.42, 43.

¹⁰ Sözleşmenin İngilizce orijinali için bkz: **Council of Europe**, “Convention on Cybercrime”, The Fight Against Terrorism: Council of Europe Standarts, Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2003, s.153-186; sözleşmenin Türkçe çevirisi için bkz: **Eylem Aksoy**, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi”, GSÜHFD, İstanbul, Y:1 S:1, 2002, s.869-895.

¹¹ İmzalama tarih ve listesi için bkz: (Çevrimiçi) <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=185&CM=8&DF=9/11/04&CL=ENG>, 11.09.2004.

maddelerindeki prosedür gereğince bundan sonraki aşama, Sözleşmenin genel ilkeler konumundaki düzenlemelerinin taraf devletler tarafından kendi iç hukuklarına uyarlanmaları ve yürürlüğe konulmalarıdır. Bu sürenin sonu da Sözleşmeye göre 30 Haziran 2003 olarak belirlenmiştir.

Söz konusu metnin onaylanması ile internet ve diğer bilişim ağları aracılığı ile işlenen suçlara yönelik ilk uluslararası sözleşme ortaya çıkmıştır¹². Böylece inceleme konusu açısından da çocukları korumaya yönelik ilk uluslararası sözleşme yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme, dört bölümden oluşmaktadır: (I) Terimler; (II) Ulusal düzeyde alınacak önlemler -maddi hukuk ve usul hukuku; (III) Uluslararası işbirliği; (IV) Diğer hükümler¹³.

Sözleşmenin “ulusal düzeyde alınacak önlemler – maddi hukuk ve usul hukuku” başlıklı ikinci bölümünde hem bilgisayar aracılığıyla işlenen ve bilgisayarların veya bilgisayar sistemlerinin kendisine karşı işlenen suçlar ve bunların tanımlanması ile ilgili hükümler hem de bağlantılı diğer hükümler yani maddi hukuk konuları yer almaktadır. Önce dört farklı kategoride gruplanan dokuz suç tanımlanmakta, sonra ilave yükümlülükler ve yaptırımlar belirtilmektedir¹⁴. Sözleşmede tanımlanan suçlar şunlardır:

- Bilişim veri veya sistemlerinin gizliliği, bütünlüğü ve kullanıma açık bulunmasına yönelik suçlar (yasadışı erişim, yasadışı müdahale, verilere müdahale, sistemlere müdahale, cihazların kötüye kullanımı)
- Bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen sahtecilik suçları ve bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen dolandırıcılık suçları (sanal sahtecilik ve dolandırıcılık suçları)
- İçeriğe ilişkin suçlar (çocuk pornografisine ilişkin materyale sahip olmak ve uluslar arası düzeyde dağıtımını sağlamak gibi)
- Fikri mülkiyet haklarının ihlali ve uluslararası düzeyde dağıtımı¹⁵.

Ayrıca Sözleşmenin gerekçesinde, Sözleşmedeki suçların, üzerinde anlaşma sağlanabilecek en alt seviyede tutulduğu bundan farklı olarak ulusal hukuk düzenlerinde başka tipteki eylemlerin de suç haline getirilebileceği belirtilmiştir¹⁶.

¹² **Hüseyin Çeken**, “Council of Europe’s Convention 2001 on Cybercrimes and Turkey”, Unpublished Master of Science Thesis (University of Marmara European Community Institute Law of European Union), Istanbul, 2003, s.32; **Dülger**, a.g.e., s.93.

¹³ **Dülger**, a.g.e., s.94; **Çeken**, a.g.e., s.28,29.

¹⁴ **Dülger**, a.g.e., s.94.

¹⁵ **Dülger**, a.g.e., s.94.

B. Sözleşmenin 9. Maddesinde Çocuk Pornografisine İlişkin Olarak Düzenlenen Suçlar

Sözleşmenin 9. maddesi çocuk pornografisini konu almaktadır. Bu madde ile korunmaya çalışılan hukuksal değer, çocukları özellikle cinsel sömürüden koruyacak önlemlerin güçlendirilmesi ve sözleşmeye taraf ülkelerin ulusal ceza hukuku düzenlerinin ilgili maddelerinin bu sözleşme doğrultusunda yeniden düzenlenmesi, eğer bu konuya ilişkin hiçbir düzenleme yoksa bunların yapılması ile çocuklara yönelik cinsel suçlarda bilişim sistemlerinin kullanılmasına karşı daha etkin hükümlerin oluşturulmasıdır.

Bu maddenin gelişme aşamaları Sözleşmenin açıklayıcı metninde¹⁷ aynen şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bu hüküm, Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanlarının 2. zirvesinde (Strasbourg, 10-11 Ekim 1997) hazırlanan Eylem Planında (madde III.4) belirtilen kaygılara cevap olarak hazırlanmıştır ve çocuk hakları, çocukların satışı, çocuk fuhuşu ve çocuk pornografisine ilişkin BM Konvansiyonunun Seçmeli Protokolünün kısa bir süre önce benimsenmesinde ve Avrupa Komisyonu'nun kısa bir süre önce başlattığı çocukların cinsel sömürüsü ve çocuk pornografisiyle mücadele girişiminde (COM 2000/854) görülen çocuk pornografisini yasaklamaya yönelik uluslararası trendle de uyumludur¹⁸.”

Bu maddenin düzenlemesinde belirtilen eylemlerin suç olarak nitelenebilmesi için eylemlerin fail tarafından kasıtlı olarak meydana getirilmesi aranmaktadır¹⁹. Taraf devletler kendi iç hukuklarını sözleşmeye uyarlarken bunu göz önünde bulunduracaklardır. Yani, Türk Ceza Hukuku sisteminde geçerli olan “taksirle işlenen suç” kavramı, modern ceza hukuku teorisi kabul edilmek suretiyle bu Sözleşmede yer almamıştır. Buna göre çocuk pornografisi sunmak, bunlara erişimi sağlamak, bunların dağıtımını yapmak, yaymak, üretmek veya bulundurmak fiilleri ancak kasten yapıldığında söz konusu suçu meydana getirecek ve bu fiili işleyen kişiler sorumlu tutulacaktır.

Bu durum özellikle İnternet Servis Sağlayıcılarının ve İnternet İçerik Sağlayıcıların sorumluluğun belirlenmesi açısından önemlidir. Ancak bu konuda özellikle İSS’leri ilgilendiren daha özel düzenlemeler varsa öncelikle onlar geçerli olacaktır²⁰.

¹⁶ İçel, a.g.y., s.7.

¹⁷ Sözleşmenin orijinal İngilizce açıklayıcı metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://conventions.coe.int/Treaty/EN7projets/FinalCyberRapex.htm> 02.05.2003, açıklayıcı metnin Türkçe çevirisi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.c4group.net/ivhp> 15.04.2002

¹⁸ Açıklayıcı metin, paragraf:92.

¹⁹ İçel, a.g.y., s.8.

²⁰ Açıklayıcı metin, paragraf:105.

Sözleşmenin çocuk pornografisine ilişkin 9. maddesinde yapılan düzenlemeler paragraflar halinde aşağıda açıklanmıştır.

1. Paragraf - 1

Madde 9 paragraf 1(a) uyarınca, çocuk pornografisine ilişkin materyallerin elektronik olarak üretimi, dağıtımı ve bunlara sahip olunması fiilleri suç olarak düzenlenmiştir²¹. Bu hükmün konulmasındaki amaç çocuk pornografisinin ve bu yolla çocukların sömürülmesinin önüne geçilebilmesi için, olayın kaynağının kesilmesinin istenilmesidir. Böylece Sözleşmeyi düzenleyenlere göre çocuk pornografisine olan arz ve talep tamamen sona erecektir.

Madde 9 kapsamında suç olarak kabul edilen fiillere çeşitli ifadelerle açıklık kazandırılmıştır. Paragraf 1(b)'de yer alan “sunma” ifadesi, çocuk pornografisinin bir bilgisayar sistemi üzerinden sunulması anlamına gelmektedir. Ayrıca çocuk pornografisi elde etmek amacıyla diğer kişilere de talepte bulunmayı içermektedir²². Burada önemli olan, sunumda bulunan kişinin ilgili içeriği sağlayabilmesidir. Örneğin çocuk pornografisi siteleri kurarak, başka kişilerin on-line kullanımına yönelik olarak çocuk pornografisinin kullanımını açık hale getirmek veya çocuk pornografisi sitelerine ulaşımı kolaylaştıracak bağlantılar oluşturmak (link) ya da bu tip bağlantılara yer vermek madde 9. kapsamında suç olarak nitelendirilmektedir²³.

Paragraf 1 (c)'de çocuk pornografisinin bir bilişim sistemi üzerinden yayınının veya dağıtımının suç olarak kabul edileceği ifade edilmektedir. “Dağıtım” malzemenin aktif olarak yayınlanmasıdır²⁴. Çocuk pornografisi içeren metaryallerin bir bilişim sistemi üzerinden bir başka kişiye gönderilmesi de çocuk pornografisi yayını olarak kabul edilecek ve suç kapsamına girecektir²⁵.

Paragraf 1(d)'de ise “kendisi veya bir başkasının kullanımı için elde etmek” eyleminin de aktif olarak çocuk pornografisine sahip olmak anlamına geleceği belirtilmiştir. Bu kapsamda çocuk pornografisi yüklemek (download) suç olarak kabul edilmektedir²⁶.

Paragraf 1(e) uyarınca çocuk pornografisine bir bilgisayar sisteminde veya bir disket veya CD-ROM gibi bir veri taşıyıcısında sahip olmak suçtur. Çocuk pornografisi bulundurmak bu tür malzeme için talebi canlandırır. Üretimden bulundurmaya kadar

²¹ Çeken, a.g.e., s.58.

²² Füsün Sokullu Akıncı, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'nde Yer Alan Maddi Ceza Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve İnternette Çocuk Pornografisi” İÜHFM, İstanbul, C:LIX S:1-2, 2001, s.31.

²³ Helvacıoğlu, Avrupa Konseyi Siber Suç Hakkında Taslak Sözleşme, s.5; Çeken, a.g.e., s.58.

²⁴ Açıklayıcı metin, paragraf:96.

²⁵ Çeken, a.g.e., s.58.

²⁶ Çeken, a.g.e., s.58.

zincirin bütün parçalarının fiillerini suç haline getirmek, çocuk pornografisi üretimini azaltmanın etkin bir yoludur²⁷.

2. Paragraf - 2

Bu paragrafta 1 nolu paragrafta bahsedilen “çocuk pornografisi” teriminin neleri içerdiği belirlenmiştir. Çünkü sözleşmenin içerdiği anlamda pornografi kavramının içerisine; resim, film, çizgi film, yapay resim ve hatta yapay canlandırmalar (simülasyon) da girmektedir.

Buna göre aşağıda belirtilen durumlar çocuk pornosu olarak nitelendirilecektir:

- Cinsel anlamda müstehcen bir eyleme reşit olmayan bir kişinin katılımı;
- Cinsel anlamda müstehcen bir eyleme reşit görünmeyen bir kişinin katılımı;
- Cinsel anlamda müstehcen bir eyleme reşit olmayan bir kişinin katılımını gösteren görüntüler.

Paragraf 2’deki “pornografik malzemeler” terimi, malzemelerin müstehcen, kamu ahlakına aykırı ve benzer biçimde ahlak dışı şeklinde sınıflandırılması açısından ulusal ölçütlere tabidir²⁸. Burada nelerin pornografik materyal olarak değerlendirileceği ile neyin nereye kadar pornografi olarak nitelendirileceği Sözleşmeye taraf devletlerin kendi iç hukuk düzenlerine bırakılmıştır. Bilindiği üzere müstehcenin ve pornografinin ne olduğu, devirden devire değiştiği gibi ülkeden ülkeye ve hatta aynı ülke içinde farklı kültür grupları arasında da değişmektedir²⁹. Bununla birlikte, sanatsal, tıbbi, bilimsel ya da benzeri bir değeri olan malzemeler, pornografik olmayan malzemeler şeklinde değerlendirilebilecektir³⁰. Sözleşme maddesinin bu biçimde düzenlemesi çok farklı kültüre sahip ülkelerin Sözleşmeye taraf olmaları ve bu ülkelere de insiyatif tanınması açısından yerinde olmuştur.

“Cinsel anlamda müstehcen eylem” her ne kadar Sözleşme içerisinde belirlenebilir bir ifadeyle belirtilmemişse de bunun ne anlama geldiği Sözleşmenin açıklayıcı metninde ayrıntılı şekilde tanımlanmıştır. Buna göre dikkat edilmesi gereken ilk nokta olayın gerçek ya da canlandırma olmasının önemli olmadığıdır. Aşağıda belirtilen durumlardan birinin gerçekleşmesi halinde diğer yönlerine bakılmaksızın söz konusu eylem gerçekleşmiş olacaktır. Buna göre eylemler şunlardır:

²⁷ Açıklayıcı metin, paragraf:98; **Çeken**, a.g.e., s.58.

²⁸ Açıklayıcı metin, paragraf:99.

²⁹ **Duygun Yarsuvat**, “Müstehcenliğin Neresindeyiz, Güncel Hukuk, S:9, İstanbul, Eylül 2004, s.49.

³⁰ Açıklayıcı metin, paragraf:99.

- a. Cinsel organ-cinsel organ, oral-cinsel organ, anal-cinsel organ veya oral-anal olmak üzere, reşit olmayan kişiler arasındaki, bir yetişkin ve bir reşit olmayan kişi arasındaki, aynı ya da farklı cinsiyetler arasındaki cinsel ilişki;
- b. Hayvanlarla cinsel ilişki;
- c. Mastürbasyon;
- d. Cinsel anlamda sadistik ya da mazoşistik kötü muamele;
- e. Reşit olmayan bir kişinin cinsel organlarının ya da cinsel bölgesinin şehvet uyandırıcı biçimde teşhiri³¹.

Bu paragrafın (a) bendinde sağlanmak istenilen hukuksal yarar, çocukları kötü davranışlardan (uygulamalardan) korumaktır³². Aynı paragrafın (b) ve (c) bendlerinde sağlanmak istenilen hukuksal yarar ise çocukları bu tür fiillere teşvik edebilecek ya da ayartabilecek ve böylece çocuklara kötü muamele yapılmasına izin verebilecek bir alt kültürün oluşmasını önleyebilmektir³³.

3. Paragraf - 3

Bu paragrafta “reşit olmayan kişinin” tanımı yapılmıştır. Bu amaçla, ülkeler arasında genel bir standart bulunması amacıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Konvansiyonu’nda yer alan “çocuk” tanımındaki yaş olan 18 esas alınmıştır. Nitekim bu durum Sözleşmenin açıklayıcı metninde de ifade edilmiştir³⁴. Bu sınırlama cinsel ilişki için verilen izin yaşı değildir³⁵. Belli yaşın altındaki insanların kendi rızaları ile de olsa cinsel ilişkiye girmeleri ulusal mevzuatlarca suç olarak düzenlenebilir³⁶.

Sözleşmedeki düzenlemeyle elde edilmek istenilen ise 18 yaşın altındaki kişilerin cinsel nesne olarak kullanılmalarının önüne geçilmesidir. Ayrıca tarafların 16 yaşından az olmamak şartıyla bu konuda farklı bir yaş belirlemeleri de mümkün kılınmıştır. Buradan çıkarılabilecek bir diğer sonuç da tarafların 18’den daha yukarı bir yaş belirlemelerinin de mümkün olabileceğidir, çünkü Sözleşme bunun aksine bir hüküm koymamıştır, taraf ülkeler dilediklerinde böyle bir düzenleme yapmakta serbesttir, Sözleşme yalnızca alt sınırı koymuştur. Böylece küçüklerin korunması daha etkin bir şekilde sağlanabilecektir.

³¹ Açıklayıcı metin, paragraf:100.

³² **Sokullu Akıncı**, a.g.y., s.33.

³³ Açıklayıcı metin, paragraf:102., **Sokullu Akıncı**, a.g.y., s.33.

³⁴ Açıklayıcı metin, paragraf:104.

³⁵ **Sokullu Akıncı**, a.g.y., s.34.

³⁶ **Çeken**, a.g.e., s.58.

4. Paragraf - 4

Bu paragraf ile sözleşmeci taraflara paragraf 1(d) ve (e) ile paragraf 2(b) ve 2(c)'ye çekince koyma hakkı tanınmıştır. Bunun usulü Sözleşmenin 42. maddesinde gösterilmiştir.

Bu tür bir çekince hakkının tanınması, Sözleşmenin etkin bir şekilde uygulanabilirliği açısından olumsuzluklar doğurabilecek yapıdadır. Bu durum Sözleşmenin çocukların cinsel nesne olarak kullanılmasının önüne geçilmesine yönelik etkisini azaltıcı niteliktedir. İlk bakışta – sözleşmenin geneline yönelik olarak ifade özgürlüğüne açısından yapılan tartışmalar dikkate alınmaksızın- çocukların korunması açısından çok olumlu olarak görülen düzenlemeler bu çekincelerin uygulanması halinde etkisiz kalacaktır.

5. Değerlendirme

Günümüzde neredeyse kanayan bir yara haline gelen ve internetin ortaya çıkmasından itibaren bu çok yararlı ağ sisteminin en zararlı yanı olarak kabul edilen³⁷ bilişim sistemleri aracılığıyla çocuk pornografisi içerikli verilerin üretimi, dağıtılması ve bulundurulması eylemlerinin bu sözleşme ile ayrıntılı olarak tarif edilmesi ve söz konusu eylemlerin sanal dahi olsa her türlü gerçekleştirilme şeklinin suç olarak düzenlenmesi bu sözleşmenin dikkati çeken en önemli düzenlemelerinden birisidir.

Çocuk pornografisine ilişkin verilerin ve pedofillerin fikir, fantezi ve görüş aktarımında bulunmak gibi sanal alanda gerçekleştirilen uygulamaların, çocuklara karşı işlenen cinsel suçları beslemekte, teşvik etmekte ve kolaylaştırmakta önemli bir rol oynadığı, genel olarak paylaşılan bir görüştür³⁸.

Avrupa Siber Suç Sözleşmesi'nde suç politikası açısından önemini arttıran bu konu dikkate alınarak konuya ilişkin ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır. Sözleşmenin maddelerinden ve açıklayıcı metinden, sanal alanda gittikçe artan bu eylemlerle mücadele için, öncelikle bu verilerin üretiminin ve dağıtımının en sert şekilde önlenmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Zaten üretiminden bulundurmaya kadar zincirin bütün parçalarının failleri için ceza sorumluluğu getirilmesi, çocuk pornografisi üretimini azaltmanın etkin bir yolu olarak gösterilmektedir³⁹. Bu nedenle Avrupa Siber Suç Sözleşmesi bugün için hukuksal bağlamda çocuk pornografisiyle mücadele gelinen son noktadır⁴⁰.

³⁷ Jari Raman, "Computer Crime" (Çevrimiçi) <http://www.urova.fi/home/oiffi/enlist/commentary/> computer crime. html, 21.12.2004; Sokullu-Akıncı, a.g.y., s.37; Çeken, Convention on Cybercrimes, s.56; Dülger, a.g.e., s.95.

³⁸ Sokullu Akıncı, a.g.y., s.31; Dülger, a.g.e., s.94.

³⁹ Sokullu Akıncı, a.g.y., s.32; Dülger, a.g.e., s.94.

⁴⁰ Sokullu Akıncı, a.g.y., s.36; Dülger, a.g.e., s.94.

II. Avrupa Birliği Bünyesinde Yapılan alışmalar

A. Genel Olarak

İnternetin 1994’den itibaren hızla gelişmesi Avrupa Birliği’nin de hemen dikkatini çekmiş ve bu konu ilk olarak 1996 yılında birliğin gündemine girmiştir. 26–27 Eylül 1996’da Adalet Bakanları Gayri Resmi Toplantısı’nda insan ticareti ve inceleme konusunu oluşturan çocukların cinsel istismarı konularına değinilmiş ve yine aynı yılın 20 Aralık tarihinde yapılan Konsey ve Eğitim Bakanları Toplantısı deklarasyonunda sübyancılık ve çocukların korunması konusu özel olarak işlenmiştir⁴¹. Bu gelişmeleri son olarak aşağıda ayrı bir bölümde incelenen programın kabul edilmesi izlemiştir.

B. Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesinin “Çocukların İnternette Korunması Programına” İlişkin Görüşü

Yukarıda tam adı verilen eylem planı (1) nolu paragrafta göstermiş olduğumuz gelişmelerin neticesinde 28 Şubat 2001’de Brüksel’de söz konusu komite tarafından açıklanmıştır⁴².

Bu program, özellikle çocukların internette korunmalarına yönelik olduğu için önemlidir. Programda Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi’nde  ne çıkan çocukların nesne olarak pornografik erikte kullanılmasının önüne geçilmesi kaygısından çok çocukların internetteki şiddet, alkol reklamı ve pornografik erikten korunması kaygısı  ne çıkılmış ve bunlara ilişkin önlemler eylem planına dahil edilmiştir⁴³.

Programın 1.4. maddesinde internette yapılan ziyaretlerin %30’unun ve yaklaşık 50–60.000 sitenin pornografik materyal erdiği belirtilmektedir. Bununla birlikte çocukların bu tür sitelerin hedeflenen müşteri kitlesi olmadığı çünkü çocukların ödeme yapmadıkları sürece iyi müşteriler olmadıkları ancak yine de bu tür sitelere girişin kolay olduğu ve bu yüzden çocukların zararlı etkilere açık olduğu belirtilmiştir.

Programın yasadışı faaliyetler başlıklı 4.2.1. nolu maddesinde ocuk pornocularını (pornographers) yargı önüne getirmenin çok zaman aldığı belirtilmektedir. Polisin, internet yoluyla yapılan (on-line) suistimalde kullanılan binlerce resim arasından sadece söz konusu resimlerin sahibi birkaç çocuğa ulaşabildiği ve bunları takip edebildiği vurgulanmıştır. Ayrıca programın bu maddesinde bu konuyla mücadele için polisin yeterli bir kadroya ve internet suçları konusunda yeterli eğitime ve milletlerarası

⁴¹ Kayıhan İçel/Füsun Sokullu Akıncı/Yener  nver/R. Barış Erman/Hasan Sınar, Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Ceza Hukuku, İstanbul, Beta Yayınevi, 2000, s.117 vd.

⁴² Asıl metin için bkz. <http://europa.eu.int/ISPO/iap/index.html>, 12.04.2002.

⁴³ Dülger, a.g.e., s.97.

işbirliğine ihtiyaçları olduğuna bu açıdan hem Avrupa Polisinin (Euro-pol) hem de Uluslararası Polisin (Interpol) güçlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Komisyonun programla gerçekleştirilmesini istediklerinden biri de üye ülkelerde başvuru hatları oluşturulması ve bunları üstlendikleri önemli role uygun tanıtım bütçesi verilmesidir. Ayrıca bu konuda polisin uzmanlık üniteleri oluşturması ve yapacakları soruşturmalar için en güncel ve en uygun bilgisayar donanım ve yazılıma sahip olmalarının sağlanmasının gerektiği belirtilmektedir.

Komisyonun dikkatini çektiği bir diğer konu da altı yaşında bir çocuğun dahi pornografik içeriği görebildiğine göre zarar verici içerik kavramının tanımlanması ve ona uygun koruma sağlanmasının daha da önem kazandığıdır. Nitekim bu tanımlama çalışmanın ilk bölümünde değinilmiş olan Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'nde yapılmıştır.

Program, çocukların internetten gelebilecek diğer zararlara da karşı korunması için yapılabilecek eylem planlarının belirtilmesi ile sonuçlanmış ve birliğin bu konudaki kararlılığı açıklanmıştır.

Söz konusu program geliştirilerek “Güvenli İnternet İçin Eylem Planı” adıyla aynı komite tarafından yenilenmekte ve Avrupa Birliği'nin resmi web sitesinde yayınlanmaktadır⁴⁴.

⁴⁴ **European Union**, “Safer Internet Action Plan: Work Programme 2003-2004”, (Çevrimiçi) http://www.europa.eu.int/information_society/programmes/iap/programmes/workprogramme/index_en.htm21.02.2004; **Çeken**, Convention on Cybercrimes, s.22, 23.

SONUÇ

Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği eş zamanlı olarak ve birbirini tamamlar şekilde çocuk pornografisi ve bunun sanal ortamda yaygınlaşmasına karşı alınacak önlemler çalışmasına girmiştir. Bunun en somut örneği de yukarıda kısaca açıklanmaya çalışılan Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'dir.

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi; bütün bu çalışmaların özellikle çocuk pornografisiyle mücadelede geldiği son noktadır. Bu sözleşme ile internet üzerindeki çocuk pornografisi ile mücadele daha etkin bir hale getirilmeye çalışılmaktadır; zira çocuk pornografisi sanal ortamda daha yaygın ve daha kolay erişilebilir bir nitelik göstermektedir. Çocuk pornografisi en yıkıcı ve zararlı şeklini internet aracılığı ile alabilmiştir ve çocukların cinsel istismarında çok kullanılan bir yol haline gelmiştir⁴⁵.

Bu çalışmaların olumlu tarafları olduğu kadar dikkatten kaçtığı belirtilen olumsuz taraflarının da olduğu belirtilmektedir. Özellikle çalışma konusunu oluşturan Sözleşmenin geneli açısından söylenebilecek en önemli olumsuzluk düzenlemeler yapılırken ifade özgürlüğü hakkının zedelenebilir niteliğe getirildiğidir. Unutulmamalıdır ki internet çocuk pornografisi gibi bazı olumsuzluklar içerse de internetin çağımıza getirdiği en önemli özellik sınırsız bir ifade özgürlüğü alanı sağlamasıdır.

Getirilen düzenlemelerde Sözleşme bir bütün olarak ele alındığında yüzyılların mücadelesi sonucu elde edilebilen ifade özgürlüğü çeşitli kaygılarla hiçe indirgenebilecektir. Bu nedenle çocuk pornografisine karşı alınan önlemlerle çok olumlu bir ilerleme sağlayan sözleşmenin iç hukuklara uygulanışı sırasında ifade özgürlüğünün zedelenmemesi ve ifade özgürlüğü ile bireylerin kötü içeriklere karşı korunması arasındaki ince sınırın mutlaka göz önüne alınması gerekir.

Konuya Türkiye açısından yaklaşıldığında ise birçok konuda olduğu gibi ülkemiz ne yazık ki bu konuda da geri kalmıştır. Sözleşmenin hazırlanma çalışmalarına katılmadığı gibi Sözleşmeyi de henüz imzalamamıştır. Bu sözleşme bir an önce kabul edilmeli ancak ulusal hukukumuzda sözleşmenin maddeleri uygulanırken daha özgürlükçü bir yaklaşım gösterilmelidir.

Bu sözleşmeye işlerlik kazandırılmasıyla bilişim suçlarıyla ama özellikle sanal alanda gerçekleştirilen çocuk pornografisine ilişkin bilişim suçlarıyla etkin bir şekilde

⁴⁵ Sokullu Akıncı, a.g.y., s.32; Dülger, a.g.e., s.95.

mücadele edilmesi mümkün olacak ve kovuşturma açısından yetki sorunun aşılması sağlandığı gibi bu eylemlerin ve faillerinin belirlenmesi ve faillerin yakalanması kolaylaşacaktır⁴⁶.

⁴⁶ **Dölger**, a.g.e., s.302.

KAYNAKÇA

- Aksoy**, Eylem, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi”, GSÜHFD, İstanbul, Yıl:1 S:1, 2002, s.869-895.
- Council of Europe**, “Convention on Cybercrime”, The Fight Against Terrorism: Council of Europe Standarts, Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2003, s.153–186.
- Çeken**, Hüseyin, Council of Europe’s Convention 2001 on Cybercrimes and Turkey, Unpublished Master of Science Thesis (University of Marmara European Community Institute Law of European Union), İstanbul, 2003.
- Dülger**, Murat Volkan, “Türk Ceza Hukuku’nda Bilişim Suçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı), İstanbul, 2004.
- European Union**, “Safer Internet Action Plan: Work Programme 2003–2004”, (Çevrimiçi)http://www.europa.eu.int/information_society/programmes/iap/programmes/workprogramme/index_en.htm21.02.2004
- Gençtan**, Engin, Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Ankara, 3. Baskı, Maya Yayınları, 1984.
- Hammond**, Allen, "The 2001 Council Of Europe Convention on Cybercrime: An Efficient Tool to Fight Crime in Cyberspace?", (Çevrimiçi) <http://www.magnin.org/Publications>, 21.02.2004.
- Helvacıoğlu**, Aslı Deniz, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi-Temel Hükümlerin İncelenmesi”, İnternet ve Hukuk, Der: Yeşim M. Atamer, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2004, s.277–299.
- Helvacıoğlu**, Aslı Deniz, “Avrupa Konseyi Siber Suç Hakkında Taslak Sözleşme” (Çevrimiçi) <http://www.c4group.net/ivhp/bilgibelge/docs/AK%20cybercrimeson.doc>, (Ekim 2001), 21.02.2004.

İçel, Kayıhan, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Bağlamında Avrupa Siber Suç Politikasının Ana İlkeleri”, İÜHFM, İstanbul, C:LIX S:1–2, 2001, s.3–10.

İçel, Kayıhan/Füsun Sokullu Akıncı/Yener Ünver/R. Barış Erman/Hasan Sınar, Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Ceza Hukuku, İstanbul, Beta Yayınevi, 2000.

Raman, Jari, “Computer Crime” (Çevrimiçi) http://www.urova.fi/home/oiffi/enlist/commentary/computer_crime.html, 21.12.2004.

Sınar, Hasan, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Üzerine Bir Deneme”, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s.765–300.

Sieber, Ulrich, “Legal Aspects of Computer – Related Crime in the Information Society – Comcrime Study”, (Çevrimiçi) <http://europa.eu.int/ISPO/legal/en/comcrime/sieber.html>, 20.01.2004, s.91,92.

Sokullu Akıncı, Füsun, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi’nde Yer Alan Maddi Ceza Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve İnternette Çocuk Pornografisi” İÜHFM, İstanbul, C:LIX S:1–2, 2001, s.11–38.

Yarsuvat, Duygun, “Müstehcenliğin Neresindeyiz, Güncel Hukuk, S:9, İstanbul, Eylül 2004, s.49.